

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.9\(182\).12](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.9(182).12)
УДК 796 :373

Гедзюк Д. О.
аспірант
Житомирський державний університет імені Івана Франка
<https://orcid.org/0000-0001-7352-0566>

СУЧАСНИЙ СТАН ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Анотація. Проблеми фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти є багатограними та потребують комплексного підходу. Вирішення цих проблем можливе через реформування навчальних програм, покращення інфраструктури, підвищення кваліфікації вчителів, впровадження інноваційних технологій та налагодження співпраці між закладами освіти, батьками та громадою що буде сприяти формуванню здорового покоління, здатного протистояти викликам сучасного світу.

Мета статті полягає у визначенні основних аспектів стану фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти на сучасному етапі.

У результаті дослідження вдалося обґрунтувати основні аспекти процесу фізичного виховання та визначити шляхи його удосконалення: покращення матеріально-технічної бази через модернізацію спортивних залів та майданчиків, придбання сучасного обладнання та інвентарю; самоудосконалення вчителя фізичної культури; використання інноваційних засобів та методів навчання; використання комп'ютерних технологій, застосування фітнес-трекерів, мобільних додатків та інших інноваційних технологій для моніторингу фізичної активності учнів; врахування індивідуальних особливостей здобувачів загальної середньої освіти та залучення дітей з обмеженими можливостями здоров'я; формування здорового способу життя; налагодження співпраці закладів освіти з батьками та громадою, залучення їх до організації і проведення різних фізкультурно-оздоровчих заходів.

Ключові слова: здобувачі освіти, аспекти, процес фізичного виховання.

Hedziuk Dmytro. Current state of physical education in general secondary education institutions.

Annotation. The challenges of physical education in general secondary education institutions are multifaceted and require a comprehensive approach. These challenges can be addressed through the reform of educational programs, improvement of infrastructure, enhancement of teacher qualifications, implementation of innovative technologies, and fostering cooperation between educational institutions, parents, and the community. Such efforts will contribute to the development of a healthy generation capable of addressing the challenges of the modern world.

The objective of the article is to identify the key aspects of the current state of physical education in general secondary education institutions.

The study justifies the main aspects of the physical education process and outlines the ways for its improvement: enhancement of the material and technical base through the modernization of gyms and sports grounds, acquisition of modern equipment and tools; self-improvement of physical education teachers; use of innovative teaching methods and tools; application of computer technologies, fitness trackers, mobile apps, and other innovative technologies to monitor students' physical activity; consideration of the individual characteristics of general secondary education students, including the involvement of children with special needs; promotion of a healthy lifestyle; establishment of cooperation between educational institutions, parents, and the community, and engaging them in the organization and implementation of various physical and health-related activities.

Keywords: school students, aspects, physical education process.

Постановка проблеми.

Проблеми фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти є багатограними та потребують комплексного підходу. Вирішення цих проблем можливе через реформування навчальних програм, покращення інфраструктури, підвищення кваліфікації вчителів, впровадження інноваційних технологій та налагодження співпраці між закладами освіти, батьками та громадою що буде сприяти формуванню здорового покоління, здатного протистояти викликам сучасного світу.

Аналіз літературних джерел. Аналіз літератури, яка висвітлює роботу фахівців сфери фізичної культури і спорту вказує на проблеми фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти [12; 15; 17]. Ряд науковців [1; 2; 3; 12; 14] розкривають процес фізичного виховання та констатують недостатній рівень фізичної активності учнів, застарілі методики викладання, погану матеріально-технічну базу та недостатню підготовку вчителів.

Численні публікації свідчать про суттєве покращення ситуації через впровадження інноваційних технологій, покращення умов праці для вчителів, активна участь громади що сприятиме формуванню здорового способу життя серед школярів [4; 8; 9; 13; 16].

Літературний огляд наукових праць вказує на актуальність досліджень у цьому напрямі та висвітлює різноманітні сторони фізичного виховання в українських школах.

Зокрема, автори О. Котова, В. Цибульська і Г. Суханова у своїй науковій роботі досліджують особливості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури для роботи в новій українській школі. Автори наголошують на важливості вивчення та аналізу цих особливостей у контексті сучасних вимог освітньої системи [8].

Актуальне дослідження провела О. Череповська, яка розглядала фізичне виховання учнів в умовах дистанційного навчання. Вона зосереджується на визначенні оптимальних стратегій та методів для забезпечення ефективного фізичного розвитку учнів під час дистанційного навчання [16].

Автори С. Моїсєєв, В. Гузар й В. Свирида у своєму дослідженні зробили акцент на інноваційності фізичної культури. Вони також виокремили концептуальні засади розвитку предметних компетентностей учнів 1–4 класів на уроках фізичної культури в Новій українській школі [10; 11].

О. Литвин досліджував використання інформаційних технологій здобувачами освіти під час самостійних занять фізичними вправами, фокусуючись на аналізі того, як сучасні технології можуть покращити ефективність та результативність фізичної активності учнів під час тренувань [9].

Виходячи з вище зазначеного можна констатувати, що дослідження є досить актуальним та потребує подальших пошуків.

Мета статті полягає у визначенні основних аспектів стану фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти на сучасному етапі.

У ході дослідження використовувалися методи, які включають аналіз наукової літератури, аналіз документальних матеріалів, систематизацію даних щодо питань фізичного виховання здобувачів закладів загальної середньої освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Надзвичайно важливим значенням є вивчення тенденцій розвитку сфери фізичної культури і спорту в закладах загальної середньої освіти, у зв'язку із чим постає необхідність досліджень даної проблематики.

За статистичними даними [6] вдалося з'ясувати, що у період з 2018 по 2023 роки скоротилася кількість здобувачів закладів загальної середньої освіти (рис.1), це пов'язано в першу чергу із запровадженням в Україні воєнного стану. Також спостерігається збільшення кількості дітей, які віднесені до підготовчої та спеціальної медичних груп у зв'язку з COVID-19, емоційними розладами, проведенням уроків у дистанційному режимі, проведенням вільного часу за різними гаджетами та інше.

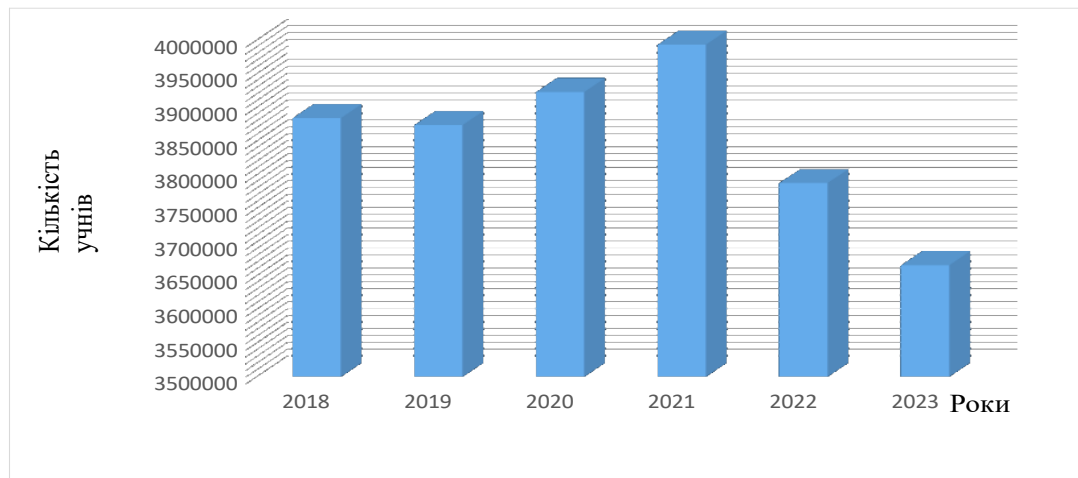

Рис.1 Динаміка кількості здобувачів у закладах загальної середньої освіти

У ході дослідження було з'ясовано, що стан фізичного виховання у закладах загальної середньої освіти можна охарактеризувати за певними аспектами (табл.1).

Таблиця 1

Стан фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти

Аспекти	Характеристика
Програмно-нормативний	Оновлення програм з фізичної культури відповідно до вимог МОН України
Організаційний	Організація і проведення уроків фізичної культури. Участь у фізкультурно-спортивних заходах.
Методичний	Використання методик. Підвищення кваліфікації вчителів.
Інфраструктурний	Наявність матеріально-технічної бази (спортивні зали, спортивні майданчики, спортивне обладнання, спортивний інвентар)
Мотиваційний	Мотивація учнів до занять різними видами рухових активностей.
Індивідуальний	Врахування індивідуальних можливостей учнів.
Здоров'язбережувальний	Фізичний стан учнів. Популяризація здорового способу життя.
Інноваційний	Використання інноваційних технологій
Соціальний аспект	Співпраця закладів освіти з батьками та громадою.

Процес фізичного виховання у закладах освіти регламентується відповідними законодавчими документами [5; 7].

Програма з фізичної культури на сучасному етапі постійно оновлюється відповідно до вимог Нової української школи. Основний акцент робиться на розвиток життєво важливих рухових умінь та навичок, здорового способу життя та зміцнення здоров'я школярів.

У деяких школах, особливо у сільській місцевості, недостатньо вчителів фізичної культури, які мають належну кваліфікацію для реалізації програми НУШ. Це впливає на якість навчання та мотивацію учнів займатися спортом. Не всі вчителі фізичної культури проходять курси підвищення кваліфікації, що ускладнює впровадження сучасних методик.

Існує різниця в доступі до фізичних активностей між міськими та сільськими школами, де часто є нестача ресурсів до занять різними видами рухових активностей. Також слід вказати на нерівномірність розвитку інфраструктури у деяких регіонах особливо у сільській місцевості, відсутність фінансування та кваліфікованих кадрів, що в свою чергу гальмує впровадження інноваційних технологій у процес фізичного виховання у закладах загальної середньої освіти.

Велика увага приділяється емоційному стану учнів. Заняття фізичною культурою допомагають зняти стрес та підвищують мотивацію здобувачів закладів загальної середньої освіти до різних видів рухових активностей.

У сучасній системі фізичного виховання враховуються індивідуальні потреби та фізичні можливості кожного учня. Це дозволяє адаптувати програми для дітей різних медичних груп та з особливими потребами або з високим рівнем фізичної підготовленості. У багатьох школах процес фізичного виховання залишається однаковим для всіх учнів, не враховуючи їхні фізичні можливості, стан здоров'я та інтереси.

Багато традиційних і нетрадиційних видів спорту, які представлені у програмі Нової української школи, приділяють увагу пропаганді здорового способу життя. Проводяться просвітницькі заходи та інтегровані заняття, спрямовані на те, щоб навчити дітей правильному ставленню до власного здоров'я.

Впровадження інноваційних технологій відповідно до реалізації програми з фізичної культури нової української школи є нагальним на сучасному етапі. Використання комп'ютерних технологій стало актуальним через пандемію COVID-19 та із запровадженням воєнного стану. Вчителі впроваджують відеоуроки та онлайн-інструкції для виконання фізичних вправ самостійно. На уроках здобувачі закладів загальної середньої освіти використовують мобільні додатки, інтерактивні платформи.

Отже, сучасний стан фізичного виховання є динамічним, з постійним оновленням програм та умов, проте вимагає подальшого розвитку в контексті модернізації інфраструктури та інших аспектів.

Висновки. Сучасний процес фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти України регламентується такими законами: Закон України «Про освіту», Закон України «Про повну загальну середню освіту», Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, Закон України «Про фізичну культуру і спорт».

Також вивчення питання про сучасний стан фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти є важливим і актуальним з метою поліпшення різних сторін процесу фізичного виховання.

У результаті дослідження вдалося обґрунтувати основні аспекти процесу фізичного виховання та визначити шляхи його удосконалення: покращення матеріально-технічної бази через модернізацію спортивних залів та майданчиків, придбання сучасного обладнання та інвентарю; самоудосконалення вчителя фізичної культури; використання інноваційних засобів та методів навчання; використання комп'ютерних технологій, застосування фітнес-трекерів, мобільних додатків та інших інноваційних технологій для моніторингу фізичної активності учнів; врахування індивідуальних особливостей здобувачів загальної середньої освіти та залучення дітей з обмеженими можливостями здоров'я; формування здорового способу життя; налагодження співпраці закладів освіти з батьками та громадою, залучення їх до організації і проведення різних фізкультурно-оздоровчих заходів.

Отже процес фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти України є важливим елементом гармонійного фізичного розвитку особистості здобувача, формування життєво-важливих рухових умінь та навичок і мотивації до занять різними видами рухових активностей. Врахування сучасних викликів, інтеграція інноваційних підходів та тісна співпраця з усіма учасниками освітнього процесу є ключовими для покращення здоров'я та фізичних здібностей здобувачів закладів загальної середньої освіти.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження будуть спрямовані на опитування вчителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти з метою визначення ефективності реалізації програми з фізичної культури в умовах Нової української школи та відповідності сучасним вимогам.

Література

1. Бабаджанян В. В. Сучасний стан фізичного виховання студентів у закладах вищої освіти під час війни в Україні / В. В. Бабаджанян, Н. В. Семаль, Н. А. Беседа та ін. // Наука і техніка. 2023. №2(16). С. 167- 176.
2. Белікова, Н., Подубінська, С. (2019). Сучасний стан організації позакласної роботи з фізичної культури. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини, (14), 15 – 19. Режим доступу: <https://doi.org/10.32626/2309-8082.2019-14.15-19>.
3. Білеченко, О. О., Лошицька, Т. І., Скірта, О. С. (2023). Актуальний стан фізичного розвитку юнаків старшого шкільного віку як невирішене педагогічне завдання уроків фізкультури. Імідж сучасного педагога, (4(211)), 113 – 118. – Режим доступу: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-4\(211\)-113-118](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-4(211)-113-118).
4. Дарманська, І. М. (2023). Сучасні інновації в організації уроку фізичної культури в початковій школі. Актуальні проблеми розвитку освіти в сфері туризму, фізичної культури та спорту: матеріали Всеукраїнської наук.- практ. конф. (Хмельницький, 5-6 квітня 2022 р.), – С. 135-138.
5. Закони України. – Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua/>.
6. Звіт із фізичної культури і спорту. Режим доступу: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Fizyczna_kultura/statustuka/2023/zvit-za-formoyu-2-fk-za-2022-rik.pdf.

7. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

8. Котова О., Цибульська В., Суханова Г. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до роботи в новій українській школі. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка. Запоріжжя, 2022. Т. 2, No 29. С. 97–103. – Режим доступу: <https://doi.org/10.33842/22195203-2023-29-97-103>.

9. Литвин О. В. Використання інформаційних технологій школярами під час самостійних занять фізичними вправами. Актуальні проблеми фізичної культури і спорту в сучасному суспільстві : Зб. наук. пр. III Все укр. науково-практ. конф. (м. Житомир, 4 листоп. 2021 р). Житомир, 2021. С.28–30. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/33472>.

10. Моїсєєв С. О., Гузар В. М., Свирида В. С. Нова фізична культура у вимірах інновацій. Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор та однокласних у закладах вищої освіти. 2021. Т. 1. С. 91–94. – Режим доступу: <http://economy.chdu.edu.ua/index.php/wissn015/article/view/224400>.

11. Моїсєєв С.О., Гузар В.М., Шалар О.Г. Концептуальні засади розвитку предметних компетентностей учнів 1-4 класів на уроках фізичної культури в Новій українській школі. Педагогічний альманах: збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2019. Вип. 43. С. 45–56.

12. Овчарова Н. А. Нова Українська Школа сучасного вчителя фізичної культури. The 8th International scientific and practical conference “Priority areas of research in the scientific activity of teachers”(February 27–March 01, 2024) Zagreb, Croatia. International Science Group. 2024. 298 p.. 2024. С. 148-152.

13. Осадченко Т. Сучасний стан цифровізації у сфері фізичної культури та спорту в Україні. Physical culture and sport: scientific perspective, вип. 2, Червень 2023, с. 103-8, doi:10.31891/pcs.2023.2.14.

14. Сороколит Н. (2022). Розвиток професійних компетентностей учителів фізичної культури в умовах Нової української школи. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві, 2(58), 22–28. Режим доступу: DOI: <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2022-02-22-28>.

15. Танасійчук, Ю. М. (2024). Проблеми та перспективи фізичного виховання в українських школах: аналіз сучасного стану та напрями розвитку. Педагогічна Академія: наукові записки, (3). Режим доступу: <https://doi.org/10.57125/pedacademy.2024.02.29.02>

16. Череповська О. А. Фізичне виховання в умовах дистанційного навчання. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2021. No 4(134). С. 116–120. – Режим доступу: [https://doi.org/10.31392/npu-ps.series15.2021.4\(134\).29](https://doi.org/10.31392/npu-ps.series15.2021.4(134).29).

17. Чопик, М. (2024). Переваги та проблеми фізичного виховання в Новій Українській Школі. Матеріали конференцій МЦНД, (26.04.2024; Івано-Франківськ, Україна), 262–264. Режим доступу: <https://archive.mcmd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/1166>.

Reference

1. Babadzhaniyan V. V. Suchasnyi stan fizychnoho vykhovannia studentiv u zakladykh vyshchoi osvity pid chas viiny v Ukraini / V. V. Babadzhaniyan, N. V. Semal, N. A. Beseda ta in. // Nauka i tekhnika. – 2023. – №2(16). – S. 167- 176.

2. Bielikova, N., Podubinska, S. (2019). Suchasnyi stan orhanizatsii pozaklasnoi roboty z fizychnoi kultury. Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Ohienka. Fizychno vykhovannia, sport i zdorovia liudyny, (14), 15 – 19. – Rezhym dostupu: <https://doi.org/10.32626/2309-8082.2019-14.15-19>.

3. Bilichenko, O. O., Loshytska, T. I., Skyrta, O. S. (2023). Aktualnyi stan fizychnoho rozvytku yunakiv starshoho shkilnogo viku yak nevyryshene pedahohichne zavdannia urokiv fizykultury. Imidzh suchasnoho pedahoha, (4(211)), 113 – 118. – Rezhym dostupu: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-4\(211\)-113-118](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-4(211)-113-118).

4. Darmanska, I. M. (2023). Suchasni innovatsii v orhanizatsii uroku fizychnoi kultury v pochatkovii shkoli. Aktualni problemy rozvytku osvity v sferi turizmu, fizychnoi kultury ta sportu: materialy Vseukrainskoi nauk.- prakt. konf. (Khmelnyskiy, 5-6 kvitnia 2022 r.), – S. 135-138.

5. Zakony Ukrainy. – Rezhym dostupu: <https://www.rada.gov.ua/>.

6. Zvit iz fizychnoi kultury i sportu. – Rezhym dostupu: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Fizychna_kultura/statustuka/2023/zvit-za-formoyu-2-fk-za-2022-rik.pdf.

7. Kontsepsiia realizatsii derzhavnoi polityky u sferi reformuvannia zahalnoi serednoi osvity «Nova ukrainska shkola» na period do 2029 roku. – Rezhym dostupu: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

8. Kotova O., Tsybulska V., Sukhanova H. Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do roboty v novii ukrainskii shkoli. Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Serii: Pedahohika. Zaporizhzhia, 2022. T. 2, No 29. S. 97–103. – Rezhym dostupu: <https://doi.org/10.33842/22195203-2023-29-97-103>.

9. Lytvyn O. V. Vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii shkoliaramy pid chas samostiinykh zaniat fizychnymy vpravamy. Aktualni problemy fizychnoi kultury i sportu v suchasnomu suspilstvi : Zb. nauk. pr. III Vse ukr. nauково-prakt. konf. (m. Zhytomyr, 4 lystop. 2021 r). Zhytomyr, 2021. S.28–30. – Rezhym dostupu: <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/33472>.

10. Moiseiev S. O., Huzar V. M., Svyryda V. S. Nova fizychna kultura u vymirakh innovatsii. Problemy i perspektyvy rozvytku sportyvykh ihor ta odnoborstv u zakladykh vyshchoi osvity. 2021. Т. 1. С. 91–94. – Rezhym dostupu: <http://economy.chdu.edu.ua/index.php/wissn015/article/view/224400>.

11. Moiseiev S.O., Huzar V.M., Shalar O.H. Kontseptualni zasady rozvytku predmetnykh kompetentnosti uchniv 1-4

klasiv na urokakh fizychnoi kultury v Novii ukrainskii shkoli. Pedagogichnyi almanakh: zbirnyk naukovykh prats / redkol. V. V. Kuzmenko (holova) ta in. Kherson: KVNZ «Khersonska akademiia neperervnoi osvity», 2019. Vyp. 43. S. 45–56.

12. Ovcharova, Nadiia Andriivna. "Nova Ukrainska Shkola suchasnoho vchytelia fizychnoi kultury."The 8th International scientific and practical conference "Priority areas of research in the scientific activity of teachers"(February 27–March 01, 2024) Zagreb, Croatia. International Science Group. 2024. 298 p.. 2024. S. 148-152.

13. Osadchenko T. Suchasnyi stan tsyfrovizatsii u sferi fizychnoi kultury ta sportu v ukraini. Physical culture and sport: scientific perspective, vyp. 2, Cherven 2023, s. 103-8, doi:10.31891/pcs.2023.2.14.

14. Sorokolit N. (2022). Rozvytok profesiinykh kompetentnosti uchyteliv fizychnoi kultury v umovakh Novoi ukrainskoi shkoly. Fizychno vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi, 2(58), 22–28. Rezhym dostupu: DOI: <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2022-02-22-28>.

15. Tanasiichuk, Yu. M. (2024). Problemy ta perspektyvy fizychnoho vykhovannia v ukrainskykh shkolakh: analiz suchasnoho stanu ta napriamy rozvytku. Pedagogichna Akademiia: naukovy zapysky, (3). – Rezhym dostupu: <https://doi.org/10.57125/pedacademy.2024.02.29.02>

16. Cherepovska O. A. Fizychno vykhovannia v umovakh dystantsiinoho navchannia. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedagogichnoho universytetu imeni M. P. Dragomanova. Serii 15. Naukovo-pedagogichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport). Kyiv, 2021. No 4(134). S. 116–120. – Rezhym dostupu: [https://doi.org/10.31392/npuc.series15.2021.4\(134\).29](https://doi.org/10.31392/npuc.series15.2021.4(134).29).

17. Chopyk , M. (2024). Perevahy ta problemy fizychnoho vykhovannia v Novii Ukrainskii Shkoli. Materialy konferentsii MTsND, (26.04.2024; Ivano-Frankivsk, Ukraina), 262–264. – Rezhym dostupu: <https://archive.mcnr.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/1166>.